

Козубай В. І.,
Хмельницький національний університет

ДОКОНЕЧНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВОКРАЄЗНАВЧОГО АСПЕКТУ В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

У статті розглянуто лінгвокраєзнавчий аспект, як особливий напрямок, в якому вивчення іноземної мови тісно пов'язане з культурою народу-носія цієї мови. В статті також йдеться про об'єктивність існування фонових знань. Проаналізовано теорії провідних вчених, які пов'язані з проблемою, що розглядається.

Ключові слова: лінгвокраєзнавчий аспект, культура, соціокультурна компетенція, фонові знання.

В статье рассмотрено лингвострановедческий аспект, как особое направление, в котором изучение иностранного языка тесно связано с культурой народа – носителя этого языка. В статье также говорится об объективности фоновых знаний. Анализируются теории ведущих учёных относительно рассматриваемой проблемы.

Ключевые слова: лингвострановедческий аспект, культура, социокультурная компетенция, фоновые знания.

The article deals with the linguistic and regional geography aspect as a special direction in which the learning of a foreign language is closely connected with the culture of the people who speaks this language. The article also shows the objectivity of background knowledge. The theories of leading scholars are considered.

Key words: linguistic and regional geography aspect, culture, social and cultural competence, background knowledge.

В сучасних концепціях освіти іноземна мова розглядається як відображення культури народу країни, мова якої вивчається, а оволодіння іноземною мовою – безпосередньо пов'язано з іноземною культурою та засвоєнням світових духовних цінностей. На разі має місце відмова від вузьких прагматичних цілей вивчення іноземної мови. Таким чином, соціальне замовлення передбачає не тільки і не стільки формування у студентів, які вивчають мову іншої країни, необхідних іноземних навичок і умінь, а й знайомство через мову з культурою країни, її традиціями, історією та сучасністю.

Найважливішим компонентом лінгвокраєзнавчої складової є володіння країнознавчої лексикою, загальними країнознавчими знаннями про країну. Важливість цього компонента очевидна, тому що існування слова, мови пов'язано з життям особи, народу, суспільства, де розвиваються наука, техніка, культура.

Успішна та адекватна участь у спілкуванні з носіями мови неможлива без знань національно – специфічних правил мовленнєвої поведінки, що реалізується в системі сталих формул та висловлювань в різноманітних ситуаціях спілкування. Щодо невербальної мови або паралінгвізмів, то вони доповнюють або замінюють структуру вербального висловлювання в змістовому та емоційному аспектах. Тому знання таких мовленнєвих одиниць дають студентам можливість ознайомитись з особливостями національної психології і бути повноцінними учасниками міжкультурної комунікації.

В лінгвокраєзнавчий аспект входить також володіння лексикою з національно-культурною семантикою, фактами, нормами і цінностями національної культури, тобто за Є. Верещагіним і В. Костомаровим, засвоєння вторинної акультуації [1, с. 192].

Культура – це контекст, у якому ми існуємо, живемо, думаємо і спілкуємося, це так званий “клей”, що з'єднує групу людей разом. Культура – це наш континент, колективна тотожність, частинкою якої ми всі є.

Занурення в культуру іншого народу, знання його системи цінностей мають не лише навчальне, а й практичне значення. Відомо, що людина, яка вивчає іноземну мову, притаманно вносить в неї поняття рідної мови і культури, що при спілкуванні з представниками іншої мови може привести до непорозуміння і навіть до “культурного шоку” [2, с. 54]. На сучасному етапі входження України до світової та європейської спільноти особливої актуальності набувають міжнародні культурні та ділові стосунки українців з представниками інших країн. Відповідно, у всіх сферах діяльності посилюється потреба у спеціалістах, що володіють іноземними мовами та можуть самостійно здійснювати комунікацію у іншомовному середовищі. Звичайно, іноземну мову вивчають як у загально-освітніх школах, так і у вищих навчальних закладах України. Але, на жаль, варто зазначити, що велика увага в процесі навчання, зокрема англійської мови, у вищих приділяється лексиці та граматиці, недостатньо вивчаються соціокультурні аспекти вербальної та, особливо, невербальної поведінки осіб в іншомовному середовищі, що призводить до виникнення явища “культурного шоку”. На прагматичному рівні мову можливо вивчити і поза культурою, але лише на основі однієї мови, без культурного фону неможливо увійти до світу мови [3, с. 144-145]. Для успішної комунікації з представниками іншомовних середовищ недостатньо “механічного” знання іноземних мов, важливо також знати культуру та стандарти поведінки людей.

Саме тому, для оптимізації процесу вивчення іноземної мови необхідно включити лінгвокраєзнавчі аспекти, які допомагають покращити не тільки рівень мовних знань студентів, але й їх соціокультурну компетенцію, завдяки якій майбутні спеціалісти можуть уникнути мовних та культурних труднощів при перебуванні за кордоном та спілкуванні з іноземцями [5, с. 161].

Слід визначити, що володіння фактами, нормами і цінностями національної культури, тобто засвоєння культурноносною функції мови і вторинної акультуації – це не просто запам'ятовування інформації про країну і використання її в процесі спілкування, але й формування позитивного відношення до країни, мова якої вивчається, її народу, історії, традиціям, побуту.

Якщо спиратись на результати методичних досліджень, то можна виділити слова, техніко-комунікативне кліше, фразеологізми, афоризми, крилаті вирази, прислів'я та приказки, тому що вони, незважаючи на суттєві розбіжності, відповідають критеріям знаковості, єдності денотата і цільнооформленості [8, с. 61-63]. Лінгвокраєзнавча теорія дозволяє оцінити слово як акумулятор і джерело країнознавчої інформації, як мовну одиницю, що містить в собі знання про дійсність, притаманні як масовій так і індивідуальній свідомості [2, с. 193].

Щоб отримати максимально вичерпні списки країнознавчої лексики, варто співставити декілька різних класифікацій. Наприклад, З.Л. Скалкіним виділено вісім сфер спілкування [7, с. 41-42], які уточнювались та доповнювались іншими дослідниками, зокрема Т.С. Дученко при складанні ситуативно-тематичного мінімуму для навчання клішованому діалогічному мовленню [4, с. 163].

В.Л. Скалкін пропонує класифікацію мовленнєвих елементів для висловлювання комунікативної інформації на основі соціально-побутової, сімейної, розважальної, соціально – культурної та професійно – трудової сфер спілкування [7, с. 41-48].

Навчально-мовленнєві одиниці, що утворюють разом з деякими іншими лінгвістичну основу формування лінгвокультурологічного аспекту, повинні стати невід'ємною частиною вправ для навчання усіх видів мовленнєвої діяльності. Для забезпечення ефективного володіння такими одиницями слід передбачити також спеціальні вправи, тому що незнання цих одиниць, невміння користуватись ними у спілкуванні з носіями мови чи неадекватне їх застосування утруднюють, а в деяких випадках і порушують комунікацію.

Формування соціокультурної компетенції студентів здійснюється не тільки шляхом вивчення суто країнознавчих матеріалів(географії, історії, економіки, політики), але й традицій, звичаїв, моральних пріоритетів, стилю життя народів країн, мова яких вивчається.

Майже всі спеціалісти цієї галузі підкреслюють важливість формування у студентів самостійного вирішення соціокультурних непорозумінь, самостійного коректування помилок в процесі міжкультурного спілкування. Ось чому метою соціокультурної освіти є формування та динамічний розвиток соціокультурної компетентності, що допомагає орієнтуватися у різних типах культур та співвідносими з ними нормами комунікативного спілкування, адекватно інтерпретувати явища та культурні факти, та використовувати для вибору стратегії взаємодії при вирішенні особистих питань у різних типах сучасного міжкультурного спілкування [6, с. 27-35].

Є сенс зауважити, що вербальна міжкультурна комунікація ефективна лише в тому випадку, коли суб`єкти спілкування володіють іноземною мовою і всім тим набором знань, що необхідні для формування іншомовної соціокультурної компетентності. Тобто, навички іншомовної комунікації в структурі соціокультурної компетентності формуються при наявності фонових знань про національно – культурні особливості країни, мова якої вивчається, а також уміння орієнтуватися в соціокультурних аспектах автентичного мовного середовища, уміння адаптуватися до іншомовного середовища та уміння представляти рідну культуру в умовах міжкультурної комунікації іноземною мовою.

Вищевикладене свідчить про те, що за останні два десятиріччя у вивченні соціальної обумовленості мови намітився певний прогрес. Якщо раніше ствердження вчених – мовознавців соціальної сутності мови носили швидше декларативний характер, то наразі чітко вимальовується конкретний напрямок здійснюваних досліджень.

Література:

1. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура // Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. Изд. 2-е. – М. : Русский язык, 1976. – С. 3.
2. Гофіпов В. О. Соціокультурна інформація художнього тексту // Мова і культура. Вип.7, том II. Культурологічний підхід до викладання мови і літератури. – К. : Видавничий Дім Дм. Бураго, 2004. – С. 54.
3. Демиденко О. П. Навчання студентів вищих закладів освіти особливостей комунікативної поведінки, характерної для представників англомовного культурного середовища // Мова і культура. Вип. 8, том VII. – К., 2005. – С. 144-145.
4. Дученко Т. С. Обучение клишированной диалогической речи ... Дисс. канд. пед. наук. – К., 1984. – С. 183.
5. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование. – Липецк, 1998. – С. 169.
6. Сафонова В. В. Проблемы социокультурного образования в языковой педагогике // Культуроведческие аспекты языкового образования : Сб. науч. трудов / Под ред. В. В. Сафоновой. – М.: Еврошкола, 1998. – С. 27-35.
7. Скалкин В. Л. Коммуникативно – информационная структура устнойязычного текста и вопросы обучения речи // Иностраный язык в школе, 1997. – №6 – С. 41-42.
8. Степашенко С. М. Отбор словаря – минимума для интенсивного обучения немецкому языку на начальном этапе языкового педагогического вуза. Дисс. канд. пед. наук. – К., 1993. – С. 60-61.